

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ЕКОНОМІКИ**

*Методичні рекомендації
для підготовки до семінарських
і практичних занять*

**(для здобувачів першого рівня вищої освіти
зі спеціальності 281 «Публічне управління
та адміністрування»)**

Дніпро
2023

УДК 336
Д 36

*Схвалено Науково-методичною радою
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
протокол № 2 від 17.10.2023*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Наталія БОНДАРЧУК, завідувач кафедри менеджменту, публічного управління та управління Дніпровського державного аграрно-економічного університету, доктор наук з державного управління, професор; **Ольга МАТВЕЄВА**, доцент кафедри державного управління та місцевого самоврядування НТУ «Дніпровська політехніка», кандидат наук з державного управління, доцент

Д 36 Державне регулювання економіки : методичні рекомендації для підготовки до семінарських і практичних занять (для здобувачів першого рівня вищої освіти зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування») / уклад. Трещов М.М. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 48 с.

Укладач:

Трещов М.М., професор кафедри управління та адміністрування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор наук з державного управління, доцент

Методичні рекомендації для підготовки до семінарських і практичних занять з тем, передбачених навчальним планом з дисципліни «Державне регулювання економіки».

Для здобувачів першого рівня вищої освіти зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» та викладачів закладів вищої освіти.

УДК 336

© Трещов М.М. 2023
© ДДУВС, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ТЕМА 1. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК МЕТОД УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ.....	7
ТЕМА 2. ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНА ТА ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА.....	8
ТЕМА 3. СТРУКТУРНА, ІНВЕСТИЦІЙНА ТА ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА.....	14
ТЕМА 4. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	18
ТЕМА 5. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	21
ТЕМА 6. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН ТА ІНФЛЯЦІЇ.....	23
ТЕМА 7. РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА.....	28
ТЕМА 8. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ У ВОЄННИЙ ТА ПОВОЄННИЙ ЧАС.....	38
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З ДИСЦИПЛІНИ «ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ».....	40
СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ З ДИСЦИПЛІНИ «ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ».....	43

ВСТУП

Державне управління економікою – це організуючий і регулюючий вплив держави на економічну діяльність суб'єктів ринку з метою її впорядкування та підвищення результативності.

З теоретичного погляду державне регулювання економіки – це система знань про сутність, закономірності дії та правила застосування типових методів та засобів впливу держави на хід соціально-економічного розвитку, спрямованих на досягнення цілей державної економічної політики. З практичного погляду – це сфера діяльності держави для цілеспрямованого впливу на поведінку учасників ринкових відносин з метою забезпечення пріоритетів державної економічної політики.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року суттєво посилило ризики дестабілізації усіх сфер суспільної діяльності. Відповідно, перед органами влади воюючої держави постали виклики утримання балансу між стратегічним пріоритетом розбудови безпекового сектору та підтримкою інших сфер і галузей суспільної діяльності. Тому збереження макроекономічної стабільності та вирішення проблем покриття бюджетного дефіциту на тлі зростання видатків на оборону, захист правопорядку та соціальну сферу є одними з наративів публічного управління. Масштаби кризових явищ в економіці країни в цілому зокрема становлять реальну загрозу національній безпеці та є одним з головних чинників підтримки національного суверенітету, створення можливостей протидії агресії та збереження довіри громадян до органів державної влади. Відповідно, для корегування управлінських рішень та вжиття антикризових заходів з метою покращення позицій держави в глобалізаційних та євроінтеграційних процесах, необхідно розробляти та впроваджувати ефективні механізми державного регулювання економіки.

Вивчення дисципліни «Державне регулювання економіки» присвячене вивченню понятійного апарату та методології дослідженню проблем державного регулювання економіки; сутності, принципів, об'єктів, суб'єктів й інструментів державного регулювання економіки; теоретичних аспектів державної економічної політики та основних складових механізму її реалізації; формуванню вміння обґрунтовувати критерії для оцінювання наслідків прийнятих управлінських рішень щодо реалізації тієї чи іншої моделі державної економічної політики у країні; застосування інструментів державного регулювання підприємництва та регуляторного впливу на економічні процеси на різних рівнях державного управління.

Дисципліна «Державне регулювання економіки» займає важливе місце в системі підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» через специфічну спрямованість опанування системи галузевих (специфічних) знань, умінь та навичок в межах теоретичного обґрунтування і практичної спрямованості управлінської

діяльності. Зміст дисципліни об'єднує наукові концепції, професійно-теоретичні знання та практику реалізації форм, елементів (складових) системи публічного управління та адміністрування. Головною метою є забезпечення ефективної підготовки фахівця, здатного розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері публічного управління та адміністрування та/або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Мета дисципліни «Державне регулювання економіки» – формування цілісного уявлення щодо основних механізмів державного регулювання економічних процесів, ознайомлення з основними формами і методами їх реалізації в сучасних умовах України; визначення актуальних проблем реалізації економічної політики в Україні та засобів їх розв'язання; напрацювання вмінь аналізу, розробки та реалізації аналітичних рекомендацій для прийняття політичних і управлінських рішень, діагностики та аналізу економічної складової розвитку держави.

Завдання:

знати: понятійний апарат та методологію дослідження проблем державного регулювання економіки; сутність, принципи, об'єкти, суб'єкти й інструменти державного регулювання економіки; теоретичні аспекти державної економічної політики та основні складові механізму її реалізації; методологічні основи розрахунку основних макроекономічних показників; нормативно-правові основи функціонування підприємництва в Україні; економічну сутність структурної політики, основні її принципи й інструменти реалізації; технологію проведення аналізу різних видів економічної політики в країні; методику виявлення, прогнозування та оцінки ризиків, обґрунтовування заходів для мінімізації їх негативного впливу.

уміти: застосовувати загальнонаукові та спеціальні методи для дослідження механізму державного регулювання економіки; обґрунтовувати критерії для оцінювання наслідків прийнятих управлінських рішень щодо реалізації тієї чи іншої моделі державної економічної політики у країні; визначати основні показники, що характеризують економічне зростання (спад) в країні, та застосовувати їх у процесі державного регулювання економіки країни; застосовувати інструменти державного регулювання підприємництва та регуляторного впливу на економічні процеси на різних рівнях державного управління; аналізувати різні види економічної політики в країні на державному та регіональному рівнях; реалізовувати отримані знання у практичній діяльності з управління економічними процесами.

Предметом дисципліни є сукупність суспільних відносин щодо регулювання економічних процесів.

Навчальну дисципліну «Державне регулювання економіки» віднесено до групи вибіркової освітньо-професійних дисциплін підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування». Вона є частиною циклу дисциплін, необхідних для підготовки фахівців вищого рівня кваліфікації, здатних формулювати і розв'язувати комплексні

наукові та практичні проблеми і завдання у сфері публічного управління та адміністрування.

Програму навчальної дисципліни розроблено у відповідності до вимог галузевого стандарту вищої освіти на базі освітньо-професійної програми підготовки фахівців на першому рівні вищої освіти (бакалавр).

Основними формами вивчення дисципліни «Державне регулювання економіки» є лекційні, практичні заняття, консультації.

Методами вивчення дисципліни «Державне регулювання економіки» є словесні (лекція-презентація, розповідь, пояснення, бесіда), практичні (аналіз помилок, колоквиум, розв'язання ситуаційних завдань), наочні (ілюстрація, презентація), проблемні (диспути-семінари за матеріалами лекції та самостійної роботи здобувачів).

Під час змішаної форми навчання – використання платформи MOODLE, проведення ZOOM-лекцій.

Під час дистанційної форми навчання – використання платформи MOODLE, проведення ZOOM-лекцій та практичних занять.

Згідно із політикою щодо відвідування занять для здобувачів вищої освіти денної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для відсутності на заняттях є хвороба, академічна мобільність або інші випадки офіційної відсутності, які підтверджені документально. Відсутність здобувача на заняттях передбачає самостійне опрацювання матеріалу та не звільняє здобувача від виконання завдання на самостійну підготовку або завдання поточного та підсумкового контролю. За об'єктивних причин (наприклад, за станом здоров'я, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись в дистанційному режимі (онлайн формі) за погодженням з деканом факультету.

Поточний контроль – усне опитування, письмовий експрес-контроль, оцінювання виконаного практичного завдання.

Підсумковий контроль – залік.

До підсумкового контролю допускаються здобувачі, які опрацювали всі розділи навчальної дисципліни на аудиторних заняттях та під час самостійної роботи.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням рівня його знань, він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання позитивної оцінки з поточного та підсумкового контролів.

ТЕМА 1

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК МЕТОД УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ

Зміст теми

1. Вади ринкового саморегулювання.
2. Функції держави у сучасній економіці.
3. Сутність державного регулювання економіки.
4. Методи державного регулювання економіки.
5. Система органів державного регулювання економіки.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення вад ринкового саморегулювання.
2. Розкрийте функцій держави у сучасній економіці.
3. Визначте сутність державного регулювання економіки.
4. Дайте визначення методів державного регулювання економіки.
5. Охарактеризуйте органи державного регулювання економіки.
6. Охарактеризуйте вади ринкового саморегулювання:
 - неспроможність конкуренції;
 - нездатність економіки забезпечувати людей суспільними товарами;
 - зовнішні ефекти (екстерналії);
 - неповнота ринків;
 - недосконалість інформації;
 - економічна нестабільність.
7. Розкрийте зміст економічних функцій держави:
 - емісійна;
 - формування правових засад функціонування економіки;
 - усунення вад ринкового саморегулювання;
 - перерозподіл доходів;
 - забезпечення людей обов'язковими товарами.
8. Розкрийте сутність понять:
 - «державне втручання в економіку»,
 - «державне управління»,
 - «економічна політика держави»,
 - «державна регуляторна політика»,
 - «державне регулювання економіки».
9. Охарактеризуйте правові, адміністративні, економічні та пропагандистські методи регулювання економіки.

Рекомендована література

1. Калетнік Г. М., Мазур А. Г., Кубай О. Г. Державне регулювання економіки : навч. посібник. Київ : Хай–Тек Прес, 2017. 427 с.

2. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки: навч. посібник. Львів: «Новий Світ – 2000», 2020. 428с.
3. Несененко П. П., Артеменко О. А., Патлатой О. Є. Теоретичні основи економічної політики : навч. посібник. Київ: ФОП Гуляєва В. М., 2019. 306 с.
4. Шibaєва Н. В., Бабан Т. О. Державне регулювання економіки: навчальний посібник. Харків: ДБТУ, 2022. 272 с.
5. Ткачук В. Державне регулювання економіки в умовах децентралізації. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-62>.
6. Трещов М.М. Відновлення та розвиток національної економіки: ризики та напрями змін. *Таврійський науковий вісник*. 2022. № 1. С. 87 – 93.
7. Державна рахункова палата України. URL: <https://rp.gov.ua>.
8. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
9. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua>.
10. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua>.
11. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua>.
12. Децентралізація влади в Україні. URL: <https://decentralization.gov.ua>

ТЕМА 2

ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНА ТА ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА

Зміст теми

1. Фінансово-бюджетне регулювання.
2. Податкове регулювання.
3. Регулювання суспільного сектору економіки.
4. Публічні закупівлі як засіб задоволення державних потреб.
5. Грошово-кредитне регулювання.

Питання для самоконтролю

1. Стратегія і тактика фінансово-бюджетної політики України.
2. Загальнодержавні податки і збори в Україні.
3. Регулювання діяльності установ сектору загального державного управління.
4. Етапи конкурсного відбору виконавців державних замовлень.
5. Регулювання облікової ставки та банківського процента.
6. Дефіцит, профіцит, секвестр державного бюджету.
7. Завдання податкової реформи в Україні.
8. Джерела фінансування діяльності установ сектору загального державного управління.
9. Однопродуктові матеріальні баланси попиту і пропозиції найважливіших видів продукції.

10. Стратегія і тактика грошово-кредитної політики України.

План практичного заняття

Дискусія на тему «Особливості грошово-кредитної політики в Україні на період воєнного стану».

Обговорення таких основних питань:

- цілі грошово-кредитної політики та монетарний режим;
- інструменти монетарної політики;
- взаємодія Національного банку України з Урядом та протидія викликам воєнного часу;
- поступове повернення монетарної політики до традиційного формату.

Тестові завдання

1. *Оберіть правильне твердження.*

- а) бюджети розробляє Міністерство фінансів;
- б) розробку бюджету розпочинають з різних документів: для державного бюджету – це Бюджетна декларація, для місцевих бюджетів – прогноз місцевого бюджету;
- в) бюджети затверджує Верховна Рада України;
- г) розробка бюджетів розпочинається одночасно для державного та місцевих бюджетів.

2. *Хто складає та подає відповідним місцевим фінансовим органам звітність про виконання місцевих бюджетів за встановленими формами?*

- а) департамент фінансів обласної державної адміністрації;
- б) комісія з питань фінансів відповідної місцевої ради;
- в) Державна казначейська служба;
- г) Міністерство фінансів.

3. *Що визначає основи бюджетного устрою?*

- а) державний устрій;
- б) наявність посади Президент;
- в) Конституція країни;
- г) постанова Кабінету Міністрів України.

4. *Місцеві бюджети затверджують рішенням Верховної Ради Автономної Республіки Крим або відповідної місцевої ради до:*

- а) 1 грудня;
- б) 15 грудня;
- в) 25 грудня;
- г) 31 грудня.

5. *Який орган влади затверджує місцевий бюджет?*

- а) орган місцевого самоврядування;
- б) Кабінет Міністрів;
- в) Верховна Рада;
- г) Президент України.

6. *Бюджет яких органів влади затверджується в законі про Державний бюджет України на поточний рік?*

- а) міністерств;
- б) органів місцевого самоврядування;
- в) бюджетних установ і організацій;
- г) об'єднаних територіальних громад.

7. *На який період затверджують Бюджетну декларацію?*

- а) один рік;
- б) два роки;
- в) три роки;
- г) чотири роки.

8. *Який орган державної влади складає Бюджетну декларацію?*

- а) Міністерство економіки;
- б) Кабінет Міністрів;
- в) Міністерство фінансів;
- г) Комітет Верховної ради України з питань бюджету.

9. *Який документ першим затверджують під час підготовки проекту Державного бюджету України?*

- а) наказ Міністерства фінансів про розробку Бюджетної декларації та проекту Державного бюджету;
- б) наказ Міністерства фінансів про розробку проекту Державного бюджету;
- в) Бюджетну декларацію;
- г) Бюджетні пріоритети.

10. *З якого документа починається розробка проекту Державного бюджету України?*

- а) наказу Міністерства фінансів про розробку Бюджетної декларації та проекту Державного бюджету;
- б) наказу Міністерства фінансів про розробку проекту Державного бюджету;
- в) Бюджетної декларації;
- г) Щорічного послання Президента України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України».

11. Кабінет Міністрів України подає проект Державного бюджету України до Верховної Ради України до:

- а) 15 вересня;
- б) 1 жовтня;
- в) 20 жовтня;
- г) 3 листопада.

12. В Україні бюджетний період починається:

- а) після прийняття Державного бюджету і триває один рік;
- б) 1 січня;
- в) 1 березня;
- г) 1 травня.

13. Хто здійснює представлення проекту Державного бюджету на пленарному засіданні Верховної Ради?

- а) Голова Верховної Ради;
- б) Прем'єр-міністр;
- в) Міністр фінансів;
- г) Голова комітету Верховної Ради України з питань бюджету.

14. Який документ регламентує порядок представлення проекту Державного бюджету на пленарному засіданні Верховної Ради України?

- а) Бюджетний Кодекс;
- б) Закон «Про регламент Верховної Ради України»;
- в) Розпорядження Голови Верховної Ради;
- г) Наказ Міністерства фінансів.

15. Верховна Рада України розглядає проект закону про Державний бюджет України на наступний рік у третьому читанні до:

- а) 20 листопада;
- б) 25 листопада;
- в) 1 грудня;
- г) 31 грудня.

16. Хто подає до Верховної Ради України висновки про виконання закону про Державний бюджет України з оцінкою ефективності управління коштами державного бюджету?

- а) Державна казначейська служба;
- б) Міністерство фінансів;
- в) Кабінет Міністрів України;
- г) Рахункова Палата.

17. На сайті якого державного органу представлена статистична звітність про виконання Державного бюджету?

- а) Державної казначейської служби;
- б) Міністерства фінансів;
- в) Кабінету Міністрів України;
- г) Верховної Ради України.

18. Де відбувається основна робота над проектом місцевого бюджету після його передачі в місцеву раду?

- а) в комітеті Верховної Ради України з питань бюджету;
- б) в постійні комісії місцевої ради з питань бюджету;
- в) в структурному підрозділі (департамент, управління, сектор, відділ), який відповідає за фінанси в обласній, районній, сільській або селищній адміністрації;
- г) в Міністерстві фінансів.

19. У чому полягає принцип субсидіарності бюджетної системи України?

- а) розподіл видів видатків між державним бюджетом та місцевими бюджетами, а також між місцевими бюджетами ґрунтується на необхідності максимально можливого наближення надання публічних послуг до їх безпосереднього споживача;
- б) бюджетні кошти використовуються тільки на цілі, визначені бюджетними призначеннями та бюджетними асигнуваннями;
- в) бюджет формується на реалістичних макропоказниках економічного і соціального розвитку України та розрахунках надходжень бюджету і витрат бюджету, що здійснюються відповідно до затверджених методик та правил;
- г) до складу бюджетів підлягають включенню всі надходження бюджетів та витрати бюджетів, що здійснюються відповідно до нормативно-правових актів органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування.

20. У чому полягає принцип повноти бюджетної системи України?

- а) розподіл видів видатків між державним бюджетом та місцевими бюджетами, а також між місцевими бюджетами ґрунтується на необхідності максимально можливого наближення надання публічних послуг до їх безпосереднього споживача;
- б) бюджетні кошти використовуються тільки на цілі, визначені бюджетними призначеннями та бюджетними асигнуваннями;
- в) бюджет формується на реалістичних макропоказниках економічного і соціального розвитку України та розрахунках надходжень бюджету і витрат бюджету, що здійснюються відповідно до затверджених методик та правил;
- г) до складу бюджетів підлягають включенню всі надходження бюджетів та витрати бюджетів, що здійснюються відповідно до нормативно-правових актів органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування.

Рекомендована література

1. Державна економічна політика регіонального розвитку : навчальний посібник / М. А. Латинін, О. Ю. Бобровська, Г. О. Дорошенко та ін. ; за заг. ред. проф. М. А. Латиніна, проф. В. Б. Родченка. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 420 с.
2. Калетнік Г. М., Мазур А. Г., Кубай О. Г. Державне регулювання економіки : навч. посібник. Київ : Хай-Тек Прес, 2017. 427 с.
3. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки: навч. посібник. Львів: «Новий Світ – 2000», 2020. 428с.
4. Несененко П. П., Артеменко О. А., Патлатой О. Є. Теоретичні основи економічної політики : навч. посібник. Київ: ФОП Гуляєва В. М., 2019. 306 с.
5. Шibaєва Н. В., Бабан Т. О. Державне регулювання економіки: навчальний посібник. Харків: ДБТУ, 2022. 272 с.
6. Бюджетний Кодекс України від 8 лип. 2010 р. № 2456-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
7. Господарський кодекс України від 9 січ. 2007 р. № 549-V. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
8. Митний кодекс України від 13 берез. 2012 р. № 4495-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
9. Податковий кодекс України від 2 груд. 2010 р. № 2755-V. URL : : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
10. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : Закон України від 23 берез. 2000 р. № 1602-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>.
11. Про публічні закупівлі : Закон України від 25 груд. 2015 р. № 922-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>.
12. Бюджетно-податкова політика України в умовах децентралізації : монографія / О.Ю. Бобровська, Т.А. Крушельницька, С.М. Серьогін [та ін.] ; за заг. ред. О.Ю. Бобровської, Т.А. Крушельницької. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2016. 164 с.
13. Ткачук В. Державне регулювання економіки в умовах децентралізації. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-62>.
14. Трещов М.М. Відновлення та розвиток національної економіки: ризику та напрями змін. *Таврійський науковий вісник*. 2022. № 1. С. 87 – 93.
15. Трещов М.М. Макроекономічні ризики бюджетної політики України в умовах кризи. *Вісник післядипломної освіти. Серія «соціальні та поведінкові науки»*. 2021. Вип. 16 (45). С. 253 – 266.
16. Управління місцевими фінансами в умовах децентралізації влади : навч. посібник / С.О. Шевченко, М.М. Трещов, А.Ю. Мунько. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 392 с.
17. Latynin M., Pastukh K., Tarasenko D., Shevchenko S., Munko A. Public administration in the economic sphere of Ukraine: strategic approach. *Studies of applied economics*. 2021. Vol. 39. No 5. URL: <http://ojs.ual.es/ojs/index.php/eea/article/view/4967>.

ТЕМА 3

СТРУКТУРНА, ІНВЕСТИЦІЙНА ТА ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА

Зміст теми

1. Структура та структурні зрушення в розвитку економіки.
2. Структурний ефект і вимірювання його.
3. Державне регулювання структурних зрушень в економіці
4. Державне регулювання інвестиційної діяльності.
5. Науково-технічний прогрес та економічне зростання.
6. Необхідність і сутність науково-технічної політики.
7. Форми та методи реалізації науково-технічної політики.
8. Державне регулювання інноваційних процесів.

Питання для самоконтролю

1. Характеристика структури економіки України.
2. Вплив структурних зрушень на динаміку виробничої функції.
3. Методи реалізації структурної політики.
4. Визначення пріоритетних сфер і державних інвестиційних проектів.
5. Регулювання участі інвесторів у приватизації.
6. Відтворювальні пропорції.
7. Коефіцієнт абсолютних структурних зрушень. Коефіцієнт відносних структурних зрушень.
8. Стратегія і тактика структурної політики України.
9. Фактор часу в оцінці витрат і результатів інвестиційної діяльності.
10. Завдання інвестиційної стратегії в Україні.
11. Вплив науково-технічного процесу на економічний і соціальний розвиток, криву виробничих можливостей, рівноважне економічне зростання.
12. Організаційні засади науково-технічної політики в Україні.
13. Фази поширення інновацій.
14. Ефективність державної підтримки інноваційних процесів.
15. Методи державного регулювання інноваційного процесу в промисловості.
16. Концепція науково-технічного прогресу.
17. Прямі та опосередковані методи науково-технічної політики.
18. Ефект інноваційної діяльності.
19. Витрати на виробництво інноваційного продукту.

План практичного заняття

Тренінг «Управління державними інвестиціями в Україні».

Ознайомлення з порядком розробки та подання державних інвестиційних проектів, складом та особливостями роботи Міжвідомчої комісії з питань державних інвестиційних проектів, порядком відбору державних інвестиційних проектів.

Практичні завдання

Завдання 1. Проаналізувати стан державної підтримки інноваційних процесів в Україні за останні три роки. Сформулювати висновки щодо її ефективності.

Тестові завдання

1. Укажіть, до якої групи належать інвестиції залежно від об'єктів вкладання капіталу.

- а) реальні та фінансові;
- б) національні та іноземні;
- в) приватні та державні;
- г) комунальні та державні.

2. Укажіть, до якої групи належать інвестиції залежно від характеру участі інвестора в інвестуванні.

- а) національні та іноземні;
- б) приватні та державні;
- в) прямі та непрямі;
- г) комунальні та державні

3. Основне джерело надходження інвестицій в основний капітал підприємств України на даний час – це:

- а) власні засоби підприємств;
- б) засоби іноземних інвесторів;
- в) кошти державного бюджету;
- г) кошти місцевого бюджету.

4. Три відмітні ознаки інновації:

- а) новизна, конкурентоздатність, істотність змін;
- б) важливість, масштаб застосування, позитивний фінансовий потік;
- в) новизна, позитивний фінансовий потік, відносність;
- г) модернізація у сфері місцевого розвитку.

5. Сукупність практичних дій фізичних, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій – це:

- а) інвестиційний процес;
- б) інноваційний процес;
- в) інвестиційна діяльність;
- г) реформа.

6. Майнові та інтелектуальні цінності, що вкладаються в підприємницьку та інші види діяльності – це:

- а) результат інвестиційної діяльності;

- б) суб'єкти інвестиційної діяльності;
- в) об'єкти інвестиційної діяльності;
- г) ефект інвестиційної діяльності.

7. Реальні інвестиції – це:

- а) матеріальні і нематеріальні активи, що створюють основний капітал;
- б) вкладення капіталу, пов'язані з науково-технічним прогресом;
- в) придбання корпоративних прав, цінних паперів тощо;
- г) капітальні видатки державного бюджету.

8. Інновації, зорієнтовані на виробництво і використання нових (політишених) продуктів у сфері виробництва або у сфері споживання – це:

- а) ринкові інновації;
- б) продуктові інновації;
- в) технологічні інновації;
- г) прості інновації.

9. Інновації, зорієнтовані на виробництво і використання нових технологій у сфері виробництва або у сфері споживання – це:

- а) ринкові інновації;
- б) продуктові інновації;
- в) технологічні інновації;
- г) технічні інновації.

10. Інноваційний процес – це:

- а) реалізація інвестицій, тобто процес, який об'єднує науку, техніку, економіку, підприємництво й управління;
- б) поступова заміна старої технології новою;
- в) реалізація нових технічних, технологічних, організаційних і управлінських ідей;
- г) реформа.

11. Індустріальний парк – це:

- а) група виробничих наукоємних фірм або дослідницьких організацій, які розташовані в приміщенні і на ділянці землі недалеко від провідного дослідницького університету та користуються вигодами від взаємодії з цим університетом;
- б) зона пільгового режиму, який застосовується до певного виду діяльності незалежно від розташування фірми;
- в) облаштована відповідною інфраструктурою територія, у межах якої учасники інвестиційного процесу можуть здійснювати господарську діяльність;
- г) група виробничих наукоємних фірм або дослідницьких організацій.

12. Укажіть, що передбачає модель стратегії нарощування в країні.

- а) створення нових продуктів і технологій на базі використання власного науково-технічного потенціалу;
- б) освоєння випуску наукомісткої продукції, яку виробляли раніше в індустріально розвинутих країнах;
- в) закупівлю ліцензій на високоефективні технології для освоєння виробництва продукції нових поколінь, яка користується попитом за кордоном;
- г) нові для галузі у світі, нові для галузі в країні, нові для підприємства та для групи підприємств.

13. Технопарк – це:

- а) організаційна структура, метою якої є формування сприятливих умов для стартового розвитку малих підприємств через надання їм певних послуг і ресурсів;
- б) організація, що надає інформаційні та консультативні послуги з вибору технології для підприємницької діяльності, розробляє стратегію її трансферу і здійснює юридичну підтримку процесу її передавання від розробника до користувача;
- в) компактно розташований науково-технічний комплекс, який охоплює наукові установи, вищі навчальні заклади, комерційні фірми, консалтингові, інформаційні та інші сервісні служби і функціонує на засадах комерціалізації науково-технічної діяльності;
- г) група виробничих наукоємних фірм або дослідницьких організацій, які розташовані в приміщенні і на ділянці землі недалеко від провідного дослідницького університету та користуються вигодами від взаємодії з цим університетом.

14. До якої групи відносяться інновації залежно від типу новизни?

- а) продуктові та процесні;
- б) нові для галузі у світі, нові для галузі в країні, нові для підприємства та для групи підприємств;
- в) ринкові та управлінські;
- г) технологічні.

15. Результат реалізації проекту, який має на меті створення нового суспільно важливого продукту, що не має аналогів у світі, і такого, що можна запатентувати – це:

- а) абсолютна інновація у сфері місцевого розвитку;
- б) відносна інновація у сфері місцевого розвитку;
- в) модернізація у сфері місцевого розвитку;
- г) новизна, позитивний фінансовий потік, відносність.

Рекомендована література

1. Калетнік Г. М., Мазур А. Г., Кубай О. Г. Державне регулювання економіки : навч. посібник. Київ : Хай–Тек Прес, 2017. 427 с.
2. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки: навч. посібник. Львів: «Новий Світ – 2000», 2020. 428с.
3. Несененко П. П., Артеменко О. А., Патлатой О. Є. Теоретичні основи економічної політики : навч. посібник. Київ: ФОП Гуляєва В. М., 2019. 306 с.
4. Шибаєва Н. В., Бабан Т. О. Державне регулювання економіки: навчальний посібник. Харків: ДБТУ, 2022. 272 с.
5. Трещов М. М. Україна в глобальних рейтингах: ретроспектива та напрями розвитку. *Таврійський науковий вісник*. 2022. № 2. С. 98 – 104.

ТЕМА 4 ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Зміст теми

1. Підприємницька діяльність як об'єкт державного регулювання.
2. Роль держави у становленні підприємницького середовища.
3. Механізм державного регулювання підприємницької діяльності.
4. Фінансові важелі державної підприємницької політики.

Питання для самоконтролю

1. Підприємництво: економічний зміст і роль в економіці України.
2. Сутність державної політики сприяння підприємництву.
3. Особливості та перспективи реформування оподаткування, обліку та звітності підприємницьких структур.
4. Роль державних органів підтримки підприємництва.
5. Організаційно-правові форми підприємництва.
6. Антимонопольна політика держави.
7. Державні програми підтримки підприємництва.
8. Сприяння розвитку фінансово-промислових груп.

План практичного заняття

Робота в малих групах «Впровадження зарубіжного досвіду підтримки малого та середнього підприємництва в Україні».

Проаналізувати досвід заданої для групи країни щодо підтримки малого та середнього підприємництва.

За результатами аналізу запропонувати інструменти підтримки малого та середнього бізнесу в Україні на основі адаптації найбільш ефективного досвіду досліджуваних групою розвинених країн світу.

Практичні завдання

Завдання 1. Ознайомитись зі змістом «Акту малого бізнесу» (Small Business Act) для Європи, що забезпечує політику у сфері малого підприємництва, сприяє його розвитку та зміцнює конкурентоспроможність суб'єктів малого підприємництва.

Сформулювати висновки щодо доцільності його впровадження в Україні.

Запропонувати шляхи його адаптації в національній практиці.

Тестові завдання

1. Економічний термін, який описує такий стан системи, при якому значення кожного окремого критерію, що описує стан системи, не може бути покращено без погіршення становища інших елементів, це:

- а) оптимум Парето
- б) оптимум виробників у «коробці» Еджуорта
- в) оптимум споживача
- г) оптимум пропозиції

2. За способами впливу механізми державного регулювання економікою регулювання можуть бути:

- а) прямими і непрямими
- б) спонукальними і репресивними
- в) державними і приватними
- г) місцевими і регіональними

3. Витрати або вигоди, що отримує суб'єкт підприємницької діяльності, зазнаючи поза ціновим механізмом небажаного впливу від діяльності інших на себе, це:

- а) неспроможність ринку
- б) екстерналії
- в) конкуренція
- г) конкурентоспроможність

4. Закономірні, спрямовані та невідворотні зміни технологічного способу виробництва, це:

- а) економічне зростання
- б) економічний цикл
- в) економічний розвиток
- г) стагнація економіки

5. Вибір щодо обсягів споживання благ, який задовольняє обмеженим можливостям споживача і максимізує корисність для індивіда від споживання обраних благ, це:

- а) ринкова рівновага
- б) раціональний вибір споживача
- в) фундаментальна теорема добробуту
- г) відповідність попиту і пропозиції

Рекомендована література

1. Державна економічна політика регіонального розвитку : навчальний посібник / М. А. Латинін, О. Ю. Бобровська, Г. О. Дорошенко та ін. ; за заг. ред. проф. М. А. Латиніна, проф. В. Б. Родченка. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 420 с.
2. Калетнік Г. М., Мазур А. Г., Кубай О. Г. Державне регулювання економіки : навч. посібник. Київ : Хай–Тек Прес, 2017. 427 с.
3. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки: навч. посібник. Львів: «Новий Світ – 2000», 2020. 428с.
4. Несененко П. П., Артеменко О. А., Патлатой О. Є. Теоретичні основи економічної політики : навч. посібник. Київ: ФОП Гуляєва В. М., 2019. 306 с.
5. Шibaєва Н. В., Бабан Т. О. Державне регулювання економіки: навчальний посібник. Харків: ДБТУ, 2022. 272 с.
6. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
7. Бюджетний Кодекс України від 8 лип. 2010 р. № 2456-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
8. Господарський кодекс України від 9 січ. 2007 р. № 549-V. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
9. Митний кодекс України від 13 берез. 2012 р. № 4495-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
10. Податковий кодекс України від 2 груд. 2010 р. № 2755-V. URL : : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
11. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 13 січ. 2012 р. № 4231-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>.
12. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22 берез. 2012 р. № 4618-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.
13. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : указ Президента України від 30 вер. 2019 р. №722/2019. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.

ТЕМА 5

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Зміст теми

1. Засади зовнішньоекономічної політики.
2. Регулювання торгівельної діяльності.
3. Регулювання іноземного інвестування.
4. Роль держави в залученні іноземних кредитів.

Питання для самоконтролю

1. Правова база регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
2. Адміністративні інструменти державного регулювання зовнішньоторговельної діяльності: ліцензування, квотування, державна монополія на зовнішню торгівлю окремими товарами.
3. Стимулювання іноземних інвестицій: податкові пільги, валютні гарантії, фінансове сприяння, захист від конкуренції.
4. Необхідність залучення іноземних кредитів у національну економіку.
5. Стратегія і тактика зовнішньоекономічної політики України.
6. Немитні інструменти: субсидії виробникам експортних товарів, пільгове державне кредитування експортерів.
7. Стратегія і тактика політики іноземного інвестування в Україні.
8. Стратегія і тактика політики іноземного кредитування в Україні.

План практичного заняття

Дискусія на тему «Стимулювання іноземних інвестицій».

Обговорення таких інструментів, як:

- податкові пільги;
- валютні гарантії;
- фінансове сприяння;
- захист від конкуренції.

Практичні завдання

Завдання 1. Підготувати тези доповіді на тему «Сучасна спільна зовнішня та безпекова політика». Рекомендовані аспекти підготовки доповіді: Поняття спільної зовнішньої безпекової політики. Історія становлення та розвитку спільної зовнішньої безпекової політики. Маастрихтський договір. Амстердамський договір. Лісабонський договір. Організаційний механізм функціонування спільної зовнішньої безпекової політики. Концепція пріоритетних регіональних напрямів спільної зовнішньої безпекової політики.

Завдання 2. Визначити та охарактеризувати глобальні безпекові тенденції у світі та їхній вплив на Україну в поточному році.

Рекомендована література

1. Калетнік Г. М., Мазур А. Г., Кубай О. Г. Державне регулювання економіки : навч. посібник. Київ : Хай–Тек Прес, 2017. 427 с.
2. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки: навч. посібник. Львів: «Новий Світ – 2000», 2020. 428с.
3. Несененко П. П., Артеменко О. А., Патлатой О. Є. Теоретичні основи економічної політики : навч. посібник. Київ: ФОП Гуляєва В. М., 2019. 306 с.
4. Шibaєва Н. В., Бабан Т. О. Державне регулювання економіки: навчальний посібник. Харків: ДБТУ, 2022. 272 с.
5. Бюджетний Кодекс України від 8 лип. 2010 р. № 2456-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
6. Господарський кодекс України від 9 січ. 2007 р. № 549-V. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
7. Митний кодекс України від 13 берез. 2012 р. № 4495-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
8. Податковий кодекс України від 2 груд. 2010 р. № 2755-V. URL : : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
9. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16 квіт. 1991 р. № 959-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.
10. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 2 черв. 2011 р. № 3461-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
11. Про інноваційну діяльність : Закон України від 8 верес. 2011 р. № 3715-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
12. Трещов М.М. Соціально-економічний стан воюючої країни у зв'язку з євроінтеграційним поступом: оцінка та антикризові заходи держави. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2022. Спецвипуск, присвячений євроінтеграційній тематиці. С. 129 – 135.
13. Трещов М.М. Україна в глобальних рейтингах: ретроспектива та напрями розвитку. *Таврійський науковий вісник*. 2022. № 2. С. 98 – 104.
14. Treshchov M., Munko A. Reshoring as a way of industrial breakthrough of Ukraine for sustainable development. Sustainable development of territories: challenges and opportunities: monograph / Bobrovska O. Yu., Krushelnytska T. A, Prokopenko L. L. [etc.]; ed. by O. Yu. Bobrovska. Tallinn: Research, Education and Training, 2021. С. 97 – 106.

ТЕМА 6

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН ТА ІНФЛЯЦІЇ

Зміст теми

1. Необхідність і методи державного регулювання цін.
2. Ступінь державного «втручання» у ціноутворення.
3. Цінове законодавство.
4. Заходи державного втручання в процес ціноутворення залежно від стану економічного розвитку країни.
5. Антиінфляційна політика.
6. Політика доходів (регулювання витрат).
7. Дефляційна політика.
8. Стримувальна фінансово-кредитна політика.

Питання для самоперевірки

1. Державне регулювання цін.
2. Регульовальні функції ціни.
3. Ступінь державного «втручання» у ціноутворення.
4. Цінове законодавство.
5. Система органів ціноутворення, їх завдання та функції.
6. Система органів контролю за цінами.
7. Заходи державного втручання в процес ціноутворення.
8. Прямі та опосередковані методи державного регулювання цін.
9. Стримання інфляції за допомогою політики доходів.
10. Стримання монополізму та забезпечення конкурентного середовища.
11. Декларування цін.
12. Антиінфляційна політика.
13. Необхідність боротьби з інфляцією.
14. Інфляція попиту та інфляція витрат.
15. Дефляційна політика.
16. Стримувальна фінансово-кредитна політика.
17. Зменшення грошової пропозиції.
18. Роль Національного банку України у проведенні антиінфляційної політики.
19. Скорочення бюджетного дефіциту.
20. Адаптаційна політика.
21. Індксація доходів та її недоліки.

План практичного заняття

Дискусія на тему «Недоліки ціни як універсального засобу ринкового саморегулювання».

Обговорення таких аспектів, як нездатність урахувувати колективні соціальні та економічні інтереси, породження інфляції, безробіття.

Практичні завдання

Завдання 1. Обґрунтувати доцільність державного втручання в процес ціноутворення залежно від стану економічно-го розвитку країни.

Тестові завдання

1. Форма цільової фінансової або матеріальної допомоги держави окремим суб'єктам економіки – це:

- а) субсидія;
- б) субвенція;
- в) дотація;
- г) немає вірної відповіді.

2. Стимулююча монетарна політика спрямована на:

- а) підвищення рівня відсоткових ставок;
- б) розширення обсягів кредитних операцій;
- в) гальмування темпів зростання грошей в обороті;
- г) всі відповіді вірні.

3. Стримуюча монетарна політика спрямована на:

- а) підвищення рівня відсоткових ставок;
- б) розширення обсягів кредитних операцій;
- в) загальне зростання грошової маси;
- г) всі відповіді вірні.

4. Національний банк України може змінювати пропозицію грошей в національній економіці, використовуючи такий метод як:

- а) облікову ставку;
- б) операції на відкритому ринку;
- в) норму резервування;
- г) всі відповіді вірні.

5. Державне регулювання цін є засобом досягнення такої цілі державної економічної політики як:

- а) запобігання руйнівного впливу цін на економіку;
- б) стримування інфляції;
- в) забезпечення доступу населення до товарів першої необхідності;
- г) всі відповіді вірні.

6. Основним способом збалансування дефіцитного державного бюджету є:

- а) підвищення податків;
- б) додаткова емісія грошей;

- в) державні позики (випуск державних цінних паперів);
- г) всі відповіді вірні.

7. *Дохід, що отримується від емісії грошей і присвоюється емітентом на правах власності.*

- а) субсидія;
- б) сеньйораж;
- в) субвенція;
- г) дотація.

8. *Політика, у рамках якої держави передбачає зміни рівнів державних витрат і податків автоматично – це:*

- а) недискреційна фіскальна політика;
- б) дискреційна фіскальна політика;
- в) дефляційна політика;
- г) політика доходів.

9. *Який спосіб збалансування дефіцитного державного бюджету викликає інфляцію?*

- а) державні позики;
- б) підвищення податків;
- в) емісія грошей;
- г) всі відповіді вірні.

10. *Заміна існуючого боргового зобов'язання на нове боргове зобов'язання на ринкових умовах – це:*

- а) операції на відкритому ринку;
- б) рефінансування;
- в) обов'язкові резерви;
- г) немає вірної відповіді.

11. *Який спосіб збалансування дефіцитного державного бюджету призводить до виникнення державного боргу?*

- а) державні позики;
- б) підвищення податків;
- в) емісія грошей;
- г) всі відповіді вірні.

12. *Регулювання оплати за позики, які центральний банк надає комерційним банкам, що впливає на їх здатність розширювати кредитні операції – це:*

- а) політика облікової ставки;
- б) операції на відкритому ринку;
- в) обов'язкові резерви;
- г) немає вірної відповіді.

13. Система заходів, що передбачають цілеспрямовані зміни в рівні податків для впливу на обсяг національного виробництва і зайнятість, контроль над інфляцією та сприяння економічному зростанню – це:

- а) недискреційна фіскальна політика;
- б) дискреційна фіскальна політика;
- в) дефляційна політика;
- г) політика доходів.

14. Яка діяльність полягає у купівлі або продажу центральним банком цінних паперів з метою впливу на ресурси комерційних банків?

- а) політика облікової ставки;
- б) операції на відкритому ринку;
- в) обов'язкові резерви;
- г) немає вірної відповіді.

15. За допомогою податкових ставок і податкових пільг держава регулює:

- а) перерозподіл доходів;
- б) рівень платоспроможності населення;
- в) процес накопичення капіталу;
- г) всі відповіді вірні.

16. Вкажіть метод, який не належить до прямих методів державного регулювання цін.

- а) пільгове оподаткування та кредитування;
- б) встановлення фіксованих цін на найважливіші товари і послуги;
- в) укладення договорів про ціни між державою та підприємствами;
- г) заморожування цін на певний період.

17. Вкажіть метод, який належить до прямих методів державного регулювання цін.

- а) заморожування цін на певний період;
- б) диференціація ставок ввізного мита;
- в) пільгове оподаткування та кредитування;
- г) застосування граничних нормативів рентабельності.

18. Однією з ознак, що лежать в основі класифікації податків, є економічна ознака об'єкта оподаткування. Який вид податків відповідає цієї ознаці?

- а) податки на майно;
- б) податки на доходи і прибуток;
- в) податки на споживання;
- г) всі відповіді вірні.

19. Вкажіть метод, який належить до непрямих методів державного регулювання цін.

- а) заморожування цін на певний період;
- б) встановлення фіксованих цін на найважливіші товари і послуги;
- в) декларування зміни цін;
- г) застосування граничних нормативів рентабельності.

20. Однією з ознак, що лежать в основі класифікації податків, є форма взаємовідносин платника і держави. Який вид податків відповідає цієї ознаці?

- а) місцеві податки і збори;
- б) загальнодержавні податки;
- в) прями та непрямі податки;
- г) податки на майно.

Рекомендована література

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Калетнік Г. М., Мазур А. Г., Кубай О. Г. Державне регулювання економіки : навч. посібник. Київ : Хай–Тек Прес, 2017. 427 с.
3. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки: навч. посібник. Львів: «Новий Світ – 2000», 2020. 428с.
4. Несененко П. П., Артеменко О. А., Патлатой О. Є. Теоретичні основи економічної політики : навч. посібник. Київ: ФОП Гуляєва В. М., 2019. 306 с.
5. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : Закон України від 23 берез. 2000 р. № 1602-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>.
6. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії : Закон України від 5 жовт. 2000 р. № 2017-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>.
7. Шибасєва Н. В., Бабан Т. О. Державне регулювання економіки: навчальний посібник. Харків: ДБТУ, 2022. 272 с.

ТЕМА 7 РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА

Зміст теми

1. Регіональна економічна політика, її сутність і завдання.
2. Механізм реалізації державної регіональної економічної політики.
3. Державне регулювання соціально-економічного розвитку регіонів.
4. Місцеві бюджети як фінансова основа економічного розвитку регіонів.

Питання для самоконтролю

1. Об'єкти і суб'єкти регіональної політики.
2. Законодавча база механізму регіональної політики.
3. Передача об'єктів загальнодержавної власності до сфери управління місцевих державних адміністрацій.
4. Принципи формування місцевих бюджетів.
5. Стратегія і тактика регіональної політики України.
6. Механізм взаємовідносин місцевих представницьких і виконавчих органів із загальнодержавними органами, підприємствами (установами, організаціями) та населенням.
7. Методика і порядок розроблення програм економічного і соціального розвитку регіону.
8. Бюджетні субсидії, субвенції, дотації.

План практичного заняття

«Оксфордські дебати» щодо формування плану реконструктивної відбудови України у воєнний та повоєнний період в контексті розвитку регіонів з урахуванням реформи децентралізації влади в середньостроковій перспективі (з горизонттом в 7 років).

Навчальн мета: вироблення у здобувачів вищої освіти практичних навичок щодо визначення пріоритетів розвитку України на регіонів в середньостроковій перспективі.

Розвиваюча мета: формування у здобувачів вищої освіти аналітичного мислення, використання експертних думок, роботи зі статистичними матеріалами та здатності креативно переформатовувати наявну інформацію на ідеї щодо розвитку і провокування подій у майбутньому.

Методи навчання: Оксфордські дебати

Навчальне обладнання, наочні засоби, технічні засоби навчання: презентаційні матеріали (Power Point, плакати), інтерактивна дошка, фліпчарт, проектор.

Місце проведення заняття: навчальна аудиторія або Zoom

План практикуму

1. Зміст Плану відбудови України.

2. Ризики та тенденції соціально-економічного розвитку України.
3. Ризики та тенденції соціально-економічного розвитку територій.
4. Стратегічні вектори соціально-економічного розвитку Дніпропетровської області на наступні 7 років.

Вихідні данні

Ескалація російсько-української війни призвело до зниження рівня активності бізнес-середовища, масового порушення ланцюжків економічної діяльності, руйнування інфраструктури та еміграції значної частки населення закордон.

Зокрема за підсумками 2022 року Україна втратила значну частину ВВП – 25,5%, споживча інфляція склала 26,6%, рівень бідності населення в 2022 році зріс із 5,5% до 24,1% (відповідно до межі бідності в 6,85 доларів на одну особу на день), а державний борг сягнув 78,5% від ВВП та зріс на 52,4% в номінальному вираженні.

За оцінками Міжнародної організації праці було втрачено близько 2,4 млн робочих місць, що становить приблизно 15,5% від рівня довоєнної зайнятості, а кількість українських біженців закордоном сягнула 6,2 млн українців, з яких 5,8 млн осіб знайшли прихисток в Європі, та ще 0,4 млн осіб – поза Європою. При цьому найбільша кількість громадян України, які отримали тимчасовий захист, зареєстрована в Німеччині – 1076,7 тис осіб, Польщі – 999,7 тис осіб, Чехії – 350,5 тис осіб, Великій Британії – 206,7 тис осіб, Іспанії – 184 тис осіб, Італії – 183,7 тис осіб, Болгарії – 162,9 тис осіб, Румунії – 137,1 тис осіб, Молдові – 110,9 тис осіб, Словаччині – 102,9 тис осіб, Австрії – 100 тис осіб та в Російській Федерації – 1275,3 тис осіб.

В абсолютних цифрах лише за оцінками експертів KSE Institute загальний обсяг прямих документально підтверджених збитків, який завданий лише інфраструктурі України оцінюється у 150,5 млрд доларів за вартістю заміщення. Ця оцінка враховує також обрахунки експертів проекту «Росія заплатить» збитків інфраструктури України, які спричинив підриг Каховської ГЕС у червні 2023 року.

З іншого боку на фоні активної фази воєнних дій та занепокоєння щодо збереження міжнародної безпеки в цілому та країн Європи зокрема Україна отримала унікальний шанс на членство в Європейському Союзі, що вимагає проведення комплексу інституційних реформ задля досягнення критеріїв відповідності статусу кандидата на членство в Європейському Союзі.

Ці вимоги щодо проведення реформ склали список, до якого включено як формальні конкретно визначені кластери – реформу Конституційного суду, продовження судової реформи, започаткування реальної антикорупційної політики, боротьбу з відмиванням коштів, прийняття та впровадження в практику антиолігархічного законодавств, узгодження аудіовізуального законодавства з європейським та зміну законодавства про національні меншини, так і проведення реконструктивної відбудови України включно з побудовою ефективною моделі економіки та широкою підтримкою цих

процесів українським суспільством за умови збереження довіри та підтримки коаліції міжнародних партнерів, які є головним тригером забезпечення потужної інституційної підтримки реформування країни та фактично повністю взяли на себе тягар не лише забезпечення військових потреб, а й фінансування більшості соціальних видатків державного бюджету України.

За даними опитування Gradus у червні 2023 року значна частина представників середнього бізнесу та ІТ-галузі, тобто так званого середнього класу, який виступає займає найбільш активні позиції в розвитку економічного потенціалу держави, зокрема започаткуванні стартапів та є рушійною силою в галузевій перебудові економіки, налаштована на еміграцію до європейських та інших країн світу. Зокрема 30% респондентів відповіла, що провела або планують провести релокацію закордон, а 4% вже відкрила там новий бізнес. Стосовно представників релокованого бізнесу, то тут третина респондентів частково чи повністю обрали інші країни.

Такі рішення приймаються представниками бізнес-середовища не лише з огляду на небезпеку та непередбачувані умови ведення бізнесу за триваючої фази активних бойових дій, а й з огляду на той факт, що інші країни пропонують комфортнішу юрисдикцію, легший і дешевший доступ до інвестиційного капіталу та кращі фіскальні умови для стартапів і гарантії незастосування корупційних практик, адже за показником індексу економічної свободи, який є маркером перспектив глобальної конкурентоспроможності та соціально-економічного розвитку країн, Україна в 2023 році отримала лише 130 місце, що відносить нас до «переважно невірних» країн з огляду на наявність економічних свобод. Більше того – Україна знаходиться на межі попадання до групи країн де відсутні економічні свободи та втратила 35 позицій порівняно з рейтингом 1995 року (перший розрахунок даного показника), коли вона була класифікована як країна з достатньо розвиненими економічними свободами.

Щодо боротьби з корупційними проявами зазначимо, що в рейтингу сприйняття корупції CPI (Corruption Perceptions Index) Transparency International Україна є другою найкорумпованішою країною в Європі зайнявши у 2022 році 116 місце серед 180 країн світу, які досліджувалися, що засвідчує факт глибокого вкорінення корупційних практик в діяльності політикуму, інститутів публічного управління, громадян та представників бізнес-середовища, що засвідчує існування неформального суспільного договору щодо толерантного сприйняття проявів корупції, оскільки отримані в 2022 році 33 бали зі 100 відповідають рівню дуже корумпованих країн, і це значно нижче, ніж показник таких європейських країн, які розвиваються, як Албанія – 36 балів (101 місце), Боснія та Герцеговина – 34 бали (110 місце), Молдова – 39 балів (91 місце) Косово – 41 бал (74 місце), Вірменія – 46 балів (63 місце), Грузія – 56 балів (41 місце), і навіть Білорусь з диктаторським режимом на чолі отримала 39 балів та 101 місце.

Дослідження EasyBusiness за підтримки Міністерства економіки України показало, що за відсутності ефективної державної політики щодо

повернення мігрантів вже на поточний момент Україна може втратити до 113 млрд доларів ВВП за 10 років (у цінах 2021 року), що також призведе недоотримання близько 45 млрд доларів податків і зборів державного і місцевих бюджетів. І це без врахування тренду зниження бажання мігрантів повертатись на батьківщину внаслідок зростання інтеграції в країнах-реципієнтах та повоєнного відтоку українців закордон.

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАНЯТТЯ

Дебати в оксфордському стилі найбільше практикуються Оксфордським союзом, дебатним товариством Оксфордського університету.

Оксфордський стиль дебатів характеризується формальністю та структурованістю. Дебати проводяться модератором між двома командами: «пропозиція» та «опозиція».

Пропозиція пропонує рішення для дебатів «з конструктивними аргументами та використанням допоміжних матеріалів». Тоді опозиція виступає проти резолюції, спростовуючи ці аргументи та наводячи власні підтверджувальні матеріали. Традиційно кожна сторона має три можливості просунути свою справу: через першого доповідача, другого доповідача та підсумовувача.

Кожна сторона має три можливості висунути свій аргумент: початок, спростування та закриття. Учасники залу запрошуються до участі в дебатах, звертаючись до модератора, який розглядатиме все обговорення з залу та порушуватиме питання, які становлять особливий інтерес або заслуговують перед двома доповідачами. Доповідачі можуть звертатися до коментарів у своїх наступних виступах, якщо це доречно.

І учасників дебатів, і аудиторію просять дотримуватися духу оксфордських дебатів.

Підготовчий етап:

- ознайомтеся з темою та супутніми питаннями;
- зберіть факти та дослідження, які підтверджують обрану вами сторону проблеми;
- дослідіть проблеми, пов'язані з вашою справою;
- зосередьтеся на поточних питаннях, які стосуються вашої теми;
- дослідіть аргументи, які може навести ваша опозиція та будьте готові спростувати їх і підтримати свої;
- створіть «інформаційний аркуш» для використання під час дебатів, щоб допомогти вам швидко посилатися на конкретні факти та інформацію для підтвердження ваших аргументів;
- обговоріть теми та дослідження зі своїм партнером по дебатах;
- переконайтеся, що ви аргументуєте одне одного;
- переконайтеся, що кожен з вас має різноманітну інформацію для обміну;
- допомагайте один одному, але не просто готуйте однакові аргументи

(це буде повторюватися);

- підготуйте добре написане/зважене вступне чи заключне слово.

Дискутована теза заняття: «Стратегічний пріоритет реконструктивної відбудови Дніпропетровської області – реструктуризація структури регіональних галузей економіки з таргеуванням н високій доданій вартості».

Структура та регламент Оксфордських дебатів.

Команди складаються щонайменше з двох дебатерів.

Кожна дебатна команда пропонує вступне слово

Заяви можна підготувати заздалегідь.

Твердження повинні підсумовувати вашу позицію або «пропозицію».

Наприкінці офіційних аргументів (після того, як усі учасники дебатів висловлять свої аргументи) модератор може поставити запитання будь-якій стороні за потреби. Запитання можна запропонувати конкретним учасникам дебатів або команді загалом.

Учасники дебатів стоять, коли пропонують свої відповіді на запитання модератора.

Після того, як модератор завершить опитування, він може відкрити слово для запитань аудиторії.

Потім студенти в аудиторії встануть і запропонують запитання будь-якій стороні.

Модератора заохочують продовжувати досліджувати міркування кожної сторони, як він вважає за потрібне, у частині запитань і відповідей.

Після того, як усі запитання були запропоновані, кожній команді дається приблизно три хвилини, щоб зробити остаточні підсумки.

Інструкції спостерігачам.

Спостерігачам рекомендується сприяти жвавій дискусії та ознайомитися зі своїми обов'язками як учасника:

Уважно прослухайте вступні, спростувальні та заключні слова

Беріть участь, ставлячи запитання будь-якій стороні у відповідній точці

Оцінка результатів дебатів та напрацювання настанов

Тренер сумує аргументи, які були вжиті під час проведення оксфордських дебатів та розширює їх на свою думку або навіть провокує подальший розвиток дискусії.

Мають бути підбиті підсумки дискусії.

Мають бути обговорені уміння дебатерів до публічних виступів.

Домашнє завдання (рекомендації для самостійної роботи).

Теми для самостійного опрацювання (повторення):

1. Стратегічне планування регіонального розвитку.
2. Принципи політики просторового і регіонального розвитку в ЄС.

3. Імідж і бренд регіону як фактори успішної розвитку держави.
4. Інвестиційна привабливість держави та регіонів.
5. Сталий розвиток держави та регіонів.

Практичні завдання

Завдання 1. Побудувати матрицю стратегічних цілей, операційних цілей та відповідних завдань розвитку Дніпропетровської області на 2021 – 2027 роки (заповнити табл. 1).

Таблиця 1

Матриця цілей та відповідних завдань економічного розвитку Дніпропетровської області на 2021 – 2027 роки

Стратегічна ціль I	Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах			
<i>Оперативна ціль 1 «Стимулювання центрів економічного розвитку (агломерації, міста)»</i>	Завдання за напрямом «Посилення інтегруючої ролі агломерацій та великих міст»	Завдання за напрямом «Посилення використання потенціалу розвитку середніх та малих міст»
<i>Оперативна ціль 2</i>	Завдання за напрямом
....				
Стратегічна ціль II				
<i>Оперативна ціль 1</i>	Завдання за напрямом
<i>Оперативна ціль 2</i>	Завдання за напрямом
....				

Завдання 2. Здійснити моніторинг соціально-економічного розвитку Дніпропетровської області на основі рейтингів Міністерства розвитку громад та територій за напрямками:

- економічна та соціальна згуртованість;
- інвестиційно-інноваційний розвиток;
- розвиток малого та середнього підприємництва;
- розвиток інфраструктури.

Тестові завдання

1. До обмежень і негативних чинників впливу на конкурентоспроможність регіону відноситься:

- а) низька якість продукції та послуг, що різко знижують їхню конкурентоспроможність;
- б) високий рівень виробництва товарів і послуг та недостатній обсяг

виробництва продуктів сільського господарства;

- в) максимальний рівень розвитку соціальної інфраструктури;
- г) достатній розвиток виробничої та соціальної інфраструктури.

2. Головними недоліками діючого механізму підтримки територій за рахунок державного бюджету України є:

- а) низька ефективність і результативність механізму;
- б) забезпечення єдності економічного простору на всій території держави;
- в) відсутність прогнозування і планування розвитку територій;
- г) низький рівень економічного аналізу.

3. Потенціал, який поєднує всі ресурси території і саму територію з її суспільно-географічним положенням, називають:

- а) інтегральний потенціал;
- б) демографічний потенціал;
- в) потенціал земельних ресурсів;
- г) фінансовий потенціал.

4. Комплекс об'єктів та видів діяльності, що забезпечують на території регіону створення необхідних умов для ефективного функціонування економічної системи, вільного руху всіх видів товарів і ресурсів та нормальної життєдіяльності населення - це:

- а) регіональна інфраструктура;
- б) міжнародна інфраструктура;
- в) місцева інфраструктура;
- г) інфраструктура селища.

5. Будь-які зв'язки, встановлені між регіонами, які належать до різних держав, це:

- а) міжрегіональне співробітництво;
- б) адміністративне співробітництво;
- в) політичне співробітництво;
- г) координаційне співробітництво.

6. Важлива складова людського потенціалу, що включає всі особливості, властивості та можливості населення, необхідні для відновлення поколінь, тобто чисельності населення з його структурою – це:

- а) демографічний потенціал;
- б) приватний потенціал;
- в) інтелектуальний потенціал;
- г) екологічний потенціал.

7. У складі якого бюджету створюється державний фонд регіонального розвитку?

- а) Державного бюджету;

- б) обласного бюджету;
- в) місцевого бюджету;
- г) бюджету територіальної громади.

8. Який документ визначає засади державної регіональної політики в Україні?

- а) Закон України «Про засади державної регіональної політики»;
- б) Стратегія регіонального розвитку;
- в) Угода про асоціацію Україна – ЄС;
- г) політика регіонального розвитку.

9. Що із наведеного є одним із пріоритетів державної регіональної політики?

- а) зменшення територіальної диференціації за індексом регіонального людського розвитку;
- б) вирівнювання обсягів валового регіонального продукту;
- в) розвиток міжобласних транспортних сполучень;
- г) вирівнювання доходів на душу населення в регіонах.

10. Завдання державного управління регіональним розвитком:

- а) реформування адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування;
- б) реформування системи освіти;
- в) прийняття нових законів та постанов;
- г) затвердження нових меж адміністративних одиниць.

11. Принцип збалансування з економічними реаліями передбачає:

- а) збір усіх доступних релевантних даних та аналізу, необхідного для отримання доказових рекомендацій;
- б) розвиток суспільної толерантності, відкриває шляхи до взаєморозуміння між громадою, владою та бізнес-середовищем;
- в) зростаючий вплив трендів Четвертої промислової революції;
- г) спільну реалізацію одночасно багатьох цілей розвитку, які не суперечать, а взаємодоповнюють одна одну.

12. Пріоритетами державної регіональної політики є:

- а) формування конкурентоспроможності регіонів шляхом розроблення та реалізації програм і проектів підвищення конкурентоспроможності території;
- б) формування здорового способу життя;
- в) формування системи патріотичного виховання молоді;
- г) визначення мінімального розміру пенсій та заробітної плати.

13. Зазначте нормативно-правовий акт, який визначає основні правові, економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та організаційні засади державної регіональної політики.

- а) Закон України «Про засади державної регіональної політики»;
- б) Державна стратегія регіонального розвитку;
- в) Європейська хартія місцевого самоврядування;
- г) Закон України «Про Генеральну схему планування території України».

14. Свідома діяльність органів публічної влади, спрямована на розвиток регіонів, що має на меті оптимальне використання їх ресурсів для тривалого економічного зростання – це:

- а) регіональна політика;
- б) економічна політика;
- в) агрономічна політика;
- г) ресурсна політика.

15. Інституційне забезпечення державної регіональної політики передбачає:

- а) створення координаційних рад з питань регіональної політики в регіонах України;
- б) створення громадських об'єднань на території регіону;
- в) створення координаційних рад з питань розвитку місцевого самоврядування;
- г) створення агенцій нерухомості в регіонах України.

16. Завдання державного управління регіональним розвитком:

- а) створення умов для збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів та підвищення їх конкурентоспроможності;
- б) створення умов для підвищення заробітної плати;
- в) створення умов для саморозвитку особистості;
- г) розробка нових законів

17. Суб'єктами державної регіональної політики є:

- а) Верховна Рада України;
- б) окремі юридичні особи;
- в) громадські організації;
- г) волонтерські організації.

18. Що із наведеного є одним із пріоритетів державної регіональної політики?

- а) зменшення територіальної диференціації за індексом регіонального людського розвитку;
- б) вирівнювання обсягів валового регіонального продукту;

- в) розвиток міжобласних транспортних сполучень;
- г) вирівнювання доходів на душу населення в регіонах.

19. *Завдання державного управління регіональним розвитком:*

- а) створення умов для збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів та підвищення їх конкурентоспроможності;
- б) створення умов для підвищення заробітної плати;
- в) створення умов для саморозвитку особистості;
- г) розробка нових законів.

20. *Територія країни (район, область, зона) із специфічними природно-кліматичними та економічними умовами та характерною спрямованістю розвитку продуктивних сил з урахуванням демографічних, історичних, соціальних особливостей, яка розвивається на основі законів національної економіки і регіональних завдань, у результаті чого формуються регіональні економічні відносини – це:*

- а) регіон;
- б) район;
- в) місто;
- г) селище.

Рекомендована література

1. Бюджетний Кодекс України від 8 лип. 2010 р. № 2456-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Господарський кодекс України від 9 січ. 2007 р. № 549-V. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Державна економічна політика регіонального розвитку : навчальний посібник / М. А. Латинін, О. Ю. Бобровська, Г. О. Дорошенко та ін. ; за заг. ред. проф. М. А. Латиніна, проф. В. Б. Родченка. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 420 с.
4. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
5. Митний кодекс України від 13 берез. 2012 р. № 4495-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
6. Мунько А.Ю. Інституційні особливості державного регулювання споживчого ринку України. *Науковий вісник: Державне управління*. 2021. № 4 (10). С. 95 – 115.
7. Мунько А.Ю. Політика фінансової безпеки територіальних громад: розробка, реалізація, оцінювання. *Таврійський науковий вісник*. 2022. № 1. С. 66 – 72.
8. Податковий кодекс України від 2 груд. 2010 р. № 2755-V. URL : : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
9. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : Закон України від 23 берез. 2000 р. № 1602-III.

URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>.

10. Про засади державної регіональної політики : Закон України від 05 лют. 2015 р. № 156-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.

11. Про затвердження Порядку обслуговування коштів місцевих бюджетів у частині бюджету розвитку та власних надходжень бюджетних установ в установах банків державного сектору : Постанова Кабінету Міністрів України від 14 трав. 2015 р. № 378. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/378-2015-%D0%BF>.

12. Про співробітництво територіальних громад : Закон України від 17 черв. 2014 р. № 1508-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.

13. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : указ Президента України від 30 вер. 2019 р. №722/2019. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.

14. Ткачук В. Державне регулювання економіки в умовах децентралізації. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-62>.

15. Управління місцевими фінансами в умовах децентралізації влади : навч. посібник / С.О. Шевченко, М.М. Трещов, А.Ю. Мунько. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 392 с.

ТЕМА 8

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ У ВОЄННИЙ ТА ПОВОЄННИЙ ЧАС

Зміст теми

1. Правовий режим воєнного стану. Адаптація економіки до воєнного стану.
2. Забезпечення військових потреб. Критичний імпорт.
3. Монетарна політика. Бюджетне та фіскальне регулювання.
4. Гуманітарні потреби.
5. Стратегія та інструменти державної політики для відбудови повоєнної економіки.
6. Нова архітектура державної міграційної політики.

Питання для самоконтролю

1. Наскільки війна впливала на ключові показники економіки в інших країнах?
2. Які інструменти залишаються в уряді та Національного банку України для мінімізації наслідків війни?
3. Як Кабінет Міністрів України адаптував економіку до воєнного стану?
4. Як після війни Україна має відновлювати економіку та бізнес?
5. Економіка воєнного часу. Що необхідно зробити для посилення

стійкості країни під час війни?

6. Інструменти фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні.
7. Які умови створені для бізнесу задля підтримки торгового балансу?
8. Як відновлювався та адаптувався український бізнес за рік війни?
9. Динаміка економічного відновлення України.
10. Проблема падіння виробництва та росту безробіття як ключові ризики функціонування української економіки.
11. Монетарні умови економічного відновлення.

План практичного заняття

Практикум «Аналіз соціально-економічного стану воюючої країни у зв'язку з євроінтеграційним поступом: оцінка та ан-тикризові заходи держави».

Практичне завдання

Завдання. Запропонувати та охарактеризувати шляхи відновлення та розвитку національної економіки в повоєнний період.

Рекомендована література

1. Трещов М.М. Відновлення та розвиток національної економіки: ризики та напрями змін. *Таврійський науковий вісник*. 2022. № 1. С. 87 – 93.
2. Трещов М.М. Макроекономічні ризики бюджетної політики України в умовах кризи. *Вісник післядипломної освіти. Серія «соціальні та поведінкові науки»*. 2021. Вип. 16 (45). С. 253 – 266.
3. Трещов М.М. Соціально-економічний стан воюючої країни у зв'язку з євроінтеграційним поступом: оцінка та антикризові заходи держави. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2022. Спецвипуск, присвячений євроінтеграційній тематиці. С. 129 – 135.
4. Трещов М.М. Україна в глобальних рейтингах: ретроспектива та напрями розвитку. *Таврійський науковий вісник*. 2022. № 2. С. 98 – 104.
5. Мунько А.Ю. Сучасна економічна криза в Україні: першочергові заходи щодо подолання. *Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. у трьох томах, м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15-28 квіт. 2022 р.. Т.2. 2022. С. 62-64.
6. Kryshchanovych M., Vartsaba V., Kurnosenko L., Munko A., Shepets O. The System for Ensuring the Financial and Economic Security of the State in an Aggressive External Environment. *International Journal of Computer Science and Network Security*. 2022. Vol. 22. No. 11 pp. 51-56. <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.11.7>.
7. Treshchov M., Munko A. Reshoring as a way of industrial breakthrough of Ukraine for sustainable development. Sustainable development of territories: challenges and opportunities: monograph / Bobrovska O. Yu., Krushelnytska T. A., Prokopenko L. L. [etc.]; ed. by O. Yu. Bobrovska. Published by International Center for Research, Education and Training. MTÜ. Tallinn, Estonia, 2021. С. 97 – 106.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З ДИСЦИПЛІНИ «ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ»

1. Об'єктивна необхідність і сутність державного регулювання економіки.
2. Економічна політика держави як основа життєдіяльності суспільства.
3. Суб'єкти та об'єкти державного регулювання економіки.
4. Функції держави в ринковій економіці.
5. Основні сучасні моделі державного регулювання економіки.
6. Стратегічні, тактичні операційні цілі державного регулювання економіки.
7. Методи прямого і непрямого впливу держави на економіку.
8. Україна в міжнародних рейтингах.
9. Підприємництво як інститут ринкової економіки.
10. Політика державного регулювання підприємницької діяльності.
11. Нормативно-правове забезпечення й адміністративне регулювання підприємництва.
12. Види і форми підприємництва в Україні.
13. Регуляторна політика підприємницької діяльності.
14. Конкуренція як визначальна ознака ринкової економіки.
15. Форми і методи конкурентної боротьби. Необхідність її регулювання державою.
16. Антимонопольне законодавство і вплив держави на розвиток конкурентного середовища.
17. Ринкові перетворення і необхідність запобігання монопольним утворенням.
18. Недобросовісна конкуренція та методи боротьби з нею.
19. Роль і функції Антимонопольного комітету України.
20. Функції, принципи, методи прогнозування. Види прогнозів.
21. Математичне моделювання економічних явищ і процесів.
22. Макроекономічне планування як форма державного регулювання економіки.
23. Основні методи планування.
24. Економічне прогнозування, його зміст і функції.
25. Організаційний механізм реалізації та контроль за виконанням програм.
26. Державна програма економічного розвитку України.
27. Економічна роль і функції державних підприємств, їх відмінності від підприємств приватного сектору.
28. Державна підтримка формування ринкової інфраструктури.
29. Стимулювання розвитку підприємництва.
30. Сучасний стан приватизаційних процесів.
31. Роль і функції державних підприємств.

32. Податкова політика держави. Функції податків.
33. Податкові пільги як засіб регулювання економіки.
34. Оптимальний рівень оподаткування. Крива Лаффера.
35. Бюджетне регулювання економіки.
36. Державний бюджет як форма перерозподілу доходів і виконання державою своїх функцій.
37. Дефіцит і профіцит державного бюджету. Бюджетний процес.
38. Закони грошового обігу. Емісія та ремісія грошей.
39. Державний борг.
40. Інструменти грошово-кредитного регулювання.
41. Політика «дорогих» і «дешевих» грошей. Державне регулювання ринку цінних паперів.
42. Національний банк, його роль і функції.
43. Адміністративне регулювання банківської діяльності.
44. Небанківські кредитно-фінансові інститути, їх регулювання.
45. Державне регулювання цін, його основні елементи.
46. Безпосереднє державне втручання у ціноутворення. Моніторинг цін.
47. Знецінення грошової маси як дестабілізуючий фактор економічного розвитку.
48. Інфляція і фактори впливу. Методи регулювання інфляції.
49. Державне регулювання валютних відносин.
50. Інструменти валютного регулювання.
51. Методи регулювання валютного курсу.
52. Валютний коридор. Структурна валютна політика.
53. Роль держави у регулюванні інвестиційної діяльності.
54. Методи прямого і непрямого впливу держави на економіку.
55. Стимулювання державою структурних зрушень в економіці.
56. Структурна політика як політика пріоритетів в економіці.
57. Інвестування змін структури економіки.
58. Роль держави в розвитку інститутів інвестування.
59. Науково-технічний прогрес, його вплив на економічне зростання.
60. Державна політика у сфері науки і науково-технічного розвитку.
61. Державні програми науково-технічного розвитку.
62. Державна патентна і ліцензійна політика.
63. Інноваційний процес: механізм, етапність. Інноваційний цикл.
64. Роль держави у створенні фондів розвитку інновацій.
65. Регулювання стратегії розвитку державного сектору економіки.
66. Регулювання діяльності промислово-фінансових утворень.
67. Нерівномірність територіального розвитку і необхідність регіонального регулювання.
68. Мета й основні завдання державної регіональної політики.
69. Способи державного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів.
70. Вирівнювання розвитку регіонів – завдання держави.

71. Державний фонд регіонального розвитку.
72. Правовий режим воєнного стану.
73. Адаптація економіки до воєнного стану.
74. Перегляд підходів до формування політики у сфері державного регулювання економіки та пошук нових ефективних методів державного управління під час війни.
75. Забезпечення військових потреб. Критичний імпорт.
76. Боротьба із впливом країн-агресорів і міжнародні санкції.
77. Проблеми фінансування дефіциту державного бюджету.
78. Стратегія та інструменти державної політики для відбудови повоєнної економіки.
79. Гуманітарні потреби. Відбудова житла та інфраструктури. Соціальне забезпечення.
80. Нова архітектура державної міграційної політики.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ З ДИСЦИПЛІНИ «ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ»

Для навчальної дисципліни «Державне регулювання економіки» засобами діагностики знань (успішності навчання) виступають: лекційні, семінарські та практичні заняття, індивідуальна та самостійна робота, підсумковий контроль.

Загальна підсумкова оцінка з дисципліни складається з суми балів за результатами:

Для денної форми навчання:

- поточного контролю (30 балів) – на підставі участі слухача у семінарських та практичних заняттях;
- індивідуальної роботи (15 балів) – на підставі виконання та захисту відповідних індивідуальних завдань;
- самостійної роботи слухача (15 балів) – на підставі виконання та захисту відповідних завдань за результатами опрацювання матеріалів, передбачених для самостійної роботи;
- підсумкового контролю (40 балів) – на підставі заліку.

Для заочної форми навчання:

- поточного контролю (20 балів) – на підставі участі слухача у семінарських та практичних заняттях;
- індивідуальної роботи (10 балів) – на підставі виконання та захисту відповідних індивідуальних завдань;
- самостійної роботи слухача (30 балів) – на підставі виконання та захисту відповідних завдань за результатами опрацювання матеріалів, передбачених для самостійної роботи;
- підсумкового контролю (40 балів) – на підставі заліку.

Критерії оцінювання аудиторної роботи здобувачів вищої освіти

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
5	Високий рівень компетентностей. Високий рівень компетентностей. Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані в повному обсязі. Під час заняття продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтуються на глибокому знанні чинного законодавства, теорії, історії та практики публічного управління
4	Добрий рівень компетентностей. Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом заняття навчальні завдання виконані в повному обсязі з неістотними вадами. Під час заняття продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтуються на знанні чинного законодавства, теорії, історії та практики публічного управління
3	Достатній рівень компетентностей. Достатній рівень компетентностей. Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані, деякі види завдань виконані з помилками
2	Недостатній рівень компетентностей. Питання, винесені на розгляд, засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань, передбачених планом заняття, виконані, деякі види завдань містять істотні помилки, які потребують подальшого усунення
1	Мінімальний рівень компетентностей. Здобувач не готовий до заняття, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, невпевнено відтворює терміни й поняття, що розглядалися під час заняття, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань.
0	Незадовільний рівень компетентностей. Відсутність на занятті

За самостійну та індивідуальну роботу здобувач вищої освіти отримує бали після виконання відповідних завдань, які оцінюються згідно з їх складністю та визначаються викладачем.

До індивідуальних завдань належать такі: підготовка рефератів, есе, виконання розрахункових, графічних робіт, оформлення звітів, аналіз практичних ситуацій, підготовка реферативних матеріалів із фахових публікацій, власні до слідження до конференцій, участь в олімпіадах тощо.

**Критерії оцінювання самостійної та індивідуальної роботи
здобувачів вищої освіти денної форми навчання**

БАЛИ	ВИД ЗАВДАННЯ
15	<i>Індивідуальна робота:</i> підготовка рефератів, есе, виконання розрахункових, графічних робіт, оформлення звітів, аналіз практичних ситуацій, підготовка реферативних матеріалів із фахових публікацій, власні до слідження до конференцій, участь в олімпіадах тощо.
15	Самостійна робота: тестування, опитування тощо

**Критерії оцінювання самостійної та індивідуальної роботи
здобувачів вищої освіти заочної форми навчання**

БАЛИ	ВИД ЗАВДАННЯ
10	<i>Індивідуальна робота:</i> підготовка рефератів, есе, виконання розрахункових, графічних робіт, оформлення звітів, аналіз практичних ситуацій, підготовка реферативних матеріалів із фахових публікацій, власні до слідження до конференцій, участь в олімпіадах тощо.
30	Самостійна робота: тестування, опитування тощо

Критерії оцінювання самостійної роботи

Загальна оцінка за самостійну роботу складається із кількості правильних відповідей, наданих на тестові завдання чи за запитання в усному (письмовому) опитуванні. Тестування, опитування містить 15 запитань для денної форми навчання та 30 запитань для заочної форми навчання (1 правильна відповідь = 1 бал).

Критерії оцінювання індивідуальної роботи

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
12 – 15	Індивідуальне завдання виконане у повному обсязі, питання розкриті ґрунтовно з використанням не тільки обов'язкової, а й додаткової літератури
8 – 11	Індивідуальне завдання виконане у повному обсязі, однак допущені деякі неточності. Обов'язкова література опрацьована не в повному обсязі
5 – 7	Індивідуальне завдання виконане не у повному обсязі, допущені змістові помилки. Обсяг обов'язкової літератури використаний частково
1 – 4	Індивідуальне завдання виконане не у повному обсязі, сформульовані неґрунтовні висновки, допущені змістові помилки, що вплинули на загальне розуміння проблеми. Обов'язкова література не опрацьована
0	Індивідуальне завдання не виконане.

За додаткову індивідуальну роботу, яка сприяє поглибленому вивченню навчальної дисципліни нараховувати заохочувальні бали (підготовка конкурсної роботи, публікація статті, тез доповідей на конференціях, круглих столах, наукових семінарах, участь в олімпіадах, вікторинах тощо; творчі та спортивні здобутки). При нарахуванні заохочувальних балів загальна сума

балів за індивідуальну роботу не повинна перевищувати максимально допустиму.

Незалежно від кількості набраних балів під час аудиторної роботи всі здобувачі вищої освіти виходять на підсумковий контроль.

Оцінювання компетентності здобувача вищої освіти під час підсумкового контролю здійснюється шляхом встановлення відповідного рівня знань за кожне питання. Виставляючи рівень компетентності, науково-педагогічний працівник має його обґрунтувати, керуючись логікою та існуючими критеріями.

Критерії оцінки знань з дисциплін кафедри для підсумкового контролю (залік)

1. Виконання теоретичної частини завдання – мах 20 балів

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
18 – 20	Теоретичне питання розкрито повно та ґрунтовно, з використанням не тільки обов'язкової, а й додаткової літератури
14 – 17	Теоретичне питання в цілому розкрито, однак допущені деякі неточності. Обов'язкова література опрацьована не в повному обсязі
10 – 13	Сутність питання визначено правильно, але розкрито неповністю, допущені деякі помилки. Обсяг обов'язкової літератури використаний частково
7 – 9	Сутність питання визначено правильно, але розкрито частково, допущені суттєві помилки в термінології, без впливу на загальне розуміння питання. Опрацьовано лише 2 – 3 джерела обов'язкової літератури
3 – 6	Сутність питання розкрито недостатньо, поверхово, не розкрито більшість його окремих положень, допущені грубі помилки, що вплинули на загальне розуміння проблеми. Обов'язкова література не опрацьована
0 – 2	Сутність питання не розкрито взагалі. Поверхово розкрито лише окремі положення питання. Допущені суттєві помилки, що значно вплинуло на загальне розуміння проблеми

2. Виконання практичної частини завдання – мах 20 балів

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
18 – 20	Практичне питання вирішено повністю. Зроблено достатньо повний
14 – 17	Практичне питання в цілому розкрито, однак допущені деякі неточності. Поверхово зроблений висновок
10 – 13	Практичне питання вирішено правильно, але розкрито неповністю. Допущені незначні помилки. Висновок зроблений частково
5 – 9	Практичне питання вирішено правильно, але розкрито частково, допущені суттєві помилки в термінології, без впливу на загальне розуміння питання. Висновок не сформульовано
1 – 4	Практичне питання розкрито недостатньо, поверхово, не визначено більшість його окремих положень, допущені грубі помилки, що вплинули на загальне розуміння проблеми. Висновок не зроблено
0	Практичне питання не розв'язане

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS	
	Залік	Екзамен/ диференційований залік	Оцінка	Пояснення
90-100	зараховано	Відмінно	A	<i>«Відмінно» - теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі; сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані в повному обсязі.</i>
83-89		Добре	B	<i>«Дуже добре» - теоретичний зміст курсу засвоєний в повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані, якість виконання більшості з них оцінена кількістю балів, близько до максимальної.</i>
75-82			C	<i>«Добре» - теоретичний зміст курсу засвоєний цілком; в основному сформовані практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальною кількістю балів, деякі види завдань виконані з помилками.</i>
68-74		Задовільно	D	<i>«Задовільно» - теоретичний зміст курсу засвоєний не повністю; але прогалини не носять істотного характеру; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; більшість передбачених РПНД навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять помилки.</i>
60-67			E	<i>«Достатньо» - теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовано деякі практичні навички роботи; частина передбачених РПНД навчальних завдань не виконані або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального.</i>
35-59	не зараховано	Незадовільно	FX	<i>«Умовно незадовільно» - теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовані необхідні практичні навички роботи; більшість навчальних завдань не виконано або якість їх виконання оцінено кількістю балів, близько до мінімальної; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання).</i>
1-34			F	<i>«Безумовно незадовільно» - теоретичний зміст курсу не засвоєний; не сформовані необхідні практичні навички роботи; всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки або не виконані взагалі; додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань.</i>

При оцінюванні екзамену підсумкова оцінка виставляється за 100-бальною шкалою, як середнє арифметичне балів, отриманих за кожне завдання (питання) комплексного екзамену, яка потім переводиться у національну оцінку за п'ятибальною шкалою та шкалу ECTS.

Навчальне видання

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

*Методичні рекомендації
для підготовки до семінарських і практичних
занять*

**(для здобувачів першого рівня вищої освіти
зі спеціальності 281 «Публічне управління та
адміністрування»)**

*Укладач – д-р наук з держ. упр-я, доц. **Трещов М. М.***

Редактори, оригінал-макет – *Є. В. Коваленко-Марченкова, А. В. Самотуга*

Підп. до друку 23.11.2023. Формат 60x84/16. Друк – цифровий. Гарнітура – Times.
Ум.-друк. арк. 2,79. Обл.-вид. арк. 3,00. Тираж – 5 прим.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, rvv_vonr@dduvs.in.ua
Свідоцтво про внесення до державного реєстру ДК № 6054 від 28.02.2018